

Grybauskienės Apolonijos, Zigmo, gimusios 1924 m., Gilūšio kaime, prisiminimai apie savo senelį, knygnešį Motiejų Grybauską.

Buvau 4-5 metų, kai mirė mano senelis Grybauskas. Pati jo neprisimenu, tačiau apie senelį pasakojo mano mama Ščerbavičienė (Grybauskaitė). Senelis turėjo dukras. Viena iš jų buvo mano mama.

Jis vienas visam kaime mokėjo ir Aplinkiniai žmonės ir ne tik aplinkiniai, bet ir iš tolimesnių kaimų, ateidavo pas senelį, kad perskaitytų ar jį parašytų. Tuo metu daug lietuvių buvo išvažiuavę į ir iš ten rašydavo laiškus savo artimiesiems.

Pats senelis buvo, palyginti su kitais apsiskaitęs, buvo bažnyčios komiteto pirmininkas. Jis dirbdavo ne tik namuose, bet išeidavo ir pas kitus žmones. Tai ir padėdavo jam, nežinant žandarams, nukeliauti net iki ir iš ten parnešti spaudos. Tuo metu buvo tik rusiškos mokyklos, lietuvių vaikai irgi buvo mokomi rusiškai, jeigu išvis buvo

mokomi.

Senelis išeidavo į Prūsus ir dažnai grįždavo net po keturių savaitių. Pareidavo pavargęs, apiplyšęs. Paprastai jis nešiodavo tą pačią, su kuria ir nufotografuotas. Ant pečių būdavo užsimetęs ubago tarbą, o rankose nešdavosi staliaus darbo įrankius – obliuką, kaltus ir kt. Parneštą spaudą slėpė labai patikimoje vietoje.

Pasakojimą užrašė Kietaviškių m-klos mokytoja Danutė, Gilūšio k., Trakų r. 1989 10 22.

UŽDUOTIS: ko jūs paklaustumėte knygnešio anūkės, jeigu ji sutiktų duoti jums interviu? Atspėkite, kur knygnešys slėpė parneštą spaudą? Kaip paaiškinti, kad visame kaime jis buvo vienintelis, kuris mokėjo skaityti ir rašyti? Ar žinote, kad knygnešys susirgo, o

kaltas buvo vilkas???

Mažo vaikobuvo gera vieta paslėpti spaudą (.....buvo su dviem dugnais). Kai ateidavo žandarai daryti krata, jiems nė į galvą neateidavo iškelti kūdikį iš lopšio, ypač jeigu jis verkia, o ir iškėlę nieko nepamatytų, nes knygos buvo pakištos po dvigubu dugnu. Dar knygos buvo slepiamos - jis buvo visas žemėje, išmūrytas iš akmenų. Šis rūsys yra ir dabar, tik be viršaus. Šiame rūsyje dar slėpėmės karo metais.

Mano senelis pirmas pradėjobažnyčioje lietuviškai poteriauti, meldėsi iš lietuviškų maldaknygių. Turėjo ir „Aukso altorių“. Dabar yra išlikusi viena maldaknygė, tačiau dalis lapelių nuplėšta, nematyti, kada buvo išleista.... O kodėl buvo išplėšta? Buvo toks nuotykis:bandė atimti iš knygnešio maldaknygę, o tas nedavė – taip ir išplėšė kelis lapus... Gaila...

Pas jį atvažiuodavo Vievio vaistininkas Milančuis ir kiti. Atvažiuodavo ir kunigų, jaunimas ant kalno laužus kūrendavo. Vieną kalną net vadindavo Birutės vardu. Nuo šio kalno matosi visosapylinkės. Mama pasakojo, kad spaudą senelis perduodavo į Geibonis ir Vievio vaistininkui Milančiui. Senelis sirgo ilgai. Statant bažnyčią, reikėjo parvežti rąstus. Jis nuvažiavo į mišką, o ten užpuolė Arklys pasibaidė, pradėjo bėgti, sudaužė vežimą. Iš vežimo liko tik pirmasis tiltas, ratai, kitaip sakant, pirmas krėslas. Taip senelis ir grįžo iš miško su vienu krėslu. Nukentėjo ne tik vežimas, bet ir senelis. Jis labai susimušė Jos ėmė gesti ir skaudėti. Sirgo apie 18 metų ir mirė. Mirė 1928 m. balandžio 24 dieną. Tuo metu Peliūnų kaime jau buvo parinkta vieta naujom kapinėm. Net apkapčiuota, tačiau vietiniai žmonės nesilaidojo. Tad senelis prašė, kad jį palaidotų pirmą. Prašymas buvo įvykdytas. Laidojant senelį grojo bažnyčioje laikomos šventos mišios. Laidotuvės buvo labai iškilmingos. 1936 metais birželio 14 d. labai iškilmingai buvo atidengtas paminklas, kurį pastatė šaulių organizacija. Atidengiant paminklą, susirinkę žmonės ėjo su vėliavomis, apsirengę tautiniais rūbais, grojo orkestras. Dar ir aš pati jį atsimenu, nes buvau apsirengusi tautiniais rūbais ir nufotografuota prie paminklo. Ant paminklo ir dabar yra toks užrašas:

Knygnešiui, lietuvybės žadintojui
Pirmam Kietaviškių šaulių būrio šauliui
A † A
Motiejui Grybauskui
Gyvenusiam nuo 1857 XII 26 iki 1928 IV 24
Kietaviškių šaulių būrys
1936 VI 14

Ramybė tau, garbingas lietuvi!

UŽDUOTIS: bandykite spėti, koku amatu vertėsi knygnešys, kad jo slėptuvių neaptikdavo žandarai? Koku knygnešio drabužiu garsėja Kietaviškių mokyklos muziejus, ypač kai mokiniai vaidina spektaklį „Ir Kietaviškėse švito ...“ ?